

مهر او را در دل داشته و از سرگذشت خود با او سخن گفته است. اشتیاق او به مشق آن قدر بود که شب‌های تابستان از اول شب تا صبح در زیر نور مهتاب مشق می‌کرد و ریاضت بسیار در این راه کشید. شاه محمود ذوق شعر نیز داشت. قصیده، غزل، قطعه، و رباعی را هم به خوبی می‌دانست و ۵۰۰ بیت شعر نیز سروده است. قصیده‌ای هم در مدح امام رضا (ع) سروده که در راهرو دارالسیاده، در پای مناره‌ای، نصب شده است (بیانی، همان‌جا؛ سرمدی، ص ۳۰۷؛ اثر آفرینان، ذیل مدخل):

صاحب کتاب مناقب هنروران (ص ۶۵-۶۶، ۷۰، ۱۱۴) گفته است که شاه محمود در دربار شاه اسماعیل اول صفوی (حکومت: ۹۰۵-۹۳۰ق) منزلت رفیعی داشت. در جنگ چالدران، وقتی شاه اسماعیل شکست خورد و احتمال می‌داد که حکومت را از دست بدهد، شاه محمود و بهزاد نقاش را در غاری پنهان کرد و پس از خاتمه جنگ، نخست به سراغ این دو هنرمند رفت و حفظ آن دو را بر مال و خزائن خود مقدم داشت. درستی این حکایت بعید نیست؛ زیرا جنگ چالدران در ۹۲۰ق اتفاق افتاد و در آن هنگام، شاه محمود جوان بود. همچنین مؤلف مناقب هنروران (همان‌جا) نقل کرده است که شاه محمود برای شاه اسماعیل یک نسخه شاهنامه فردوسی کتابت کرد که موجب قربت او به سلطان شد (بیانی، همان، ص ۲۹۷-۲۹۸؛ نفیسی، همان، ص ۶۹۴). صاحب کتاب گلستان هنر (همان‌جا) نقل کرده است که شاه محمود خمه اثر نظامی را به خط غبار برای کتابخانه شاه تهماسب نوشت و همه استادان هم عصر او اعتراف کردند که هیچ خوشنویسی بدان قاعده و پاکیزگی و یک‌دستی کتابت نکرده است.

شاه محمود نیشابوری، متخلص به «مخلص» و مشهور به «زرین قلم»، شاعر و خطاط سده دهم هجری قمری است.

از زندگی و احوال او اطلاع چندانی نداریم. مصاحب در دایرةالمعارف فارسی (ذیل مدخل)، تاریخ تولد او را ۸۸۴ق ذکر کرده است. شاه محمود از چهره‌های ماندگار خوشنویسی است که در عصر صفویان می‌زیست. وی خواهرزاده و شاگرد درویش عبدی، شاعر آن زمان، بود. در جوانی، ملازم شاه تهماسب اول شد و هم‌روزه با کاتبان و نقاشان و دیگر هنرمندان، در کتابخانه او، به کتابت مشغول بود. هرگاه اردوی همایونی در تبریز برپا می‌شد، شاه محمود در مدرسه نصریه، در بالاخانه شمالی آنجا، به سر می‌برد (بیانی، ج ۱-۲، ص ۲۹۵؛ نفیسی، ج ۲، ص ۶۹۳؛ سرمدی، ص ۳۰۶). در سفر و حضر همراه شاه تهماسب بود. شاه تهماسب به علت اشتغال به امور دولتی از کار کتابخانه منصرف شد و شاه محمود فرصتی یافت که به مشهد برود و متوطن و مجاور آستان قدس رضوی شود. در مدرسه قدمگاه، جنب چهارباغ مشهد، ساکن شد و مدت بیست سال در این مکان به تعلیم کتابت پرداخت. شاه محمود اوقات خود را صرف عبادت، زیارت، و قطعه‌نویسی می‌کرد و به شاگردان تعلیم خط می‌داد. در طول زندگی خود مجرد زیست و در مشهد خوشاوندی نداشت (بیانی، همان، ص ۲۹۶؛ نفیسی، همان‌جا؛ سرمدی، همان‌جا). در دوران اقامت در مشهد، از مختصر حق کتابتی که می‌گرفت امرار معاش می‌کرد. نویسنده کتاب گلستان هنر (ص ۸۷-۸۹)، که در جوانی در ۹۶۴ق به مشهد رفت و به خدمت شاه محمود رسید، به وی ارادت داشته و از او خوشنویسی آموخته است. ظاهراً شاه محمود هم،

علی اکبر ولایتی ve dğr.; تقویم تاریخ فرهنگ و تمدن اسلام و

ایران، (جلد دوم) تهران: انتشارات امیر کبیر، ISAM DN. 260935

180046

Salmān, 'Īsā. "Al-Šāh Maḥmūd al-Nīsābūrī  
ḥaṭṭāṭ wa-maḍhab". *Sumer*, 33, n° 1 P  
(1977): 104-111.